

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Att trola med knäna-

I mellanrummet mellan barn i behov av stöd och barn med rätt till särskilt stöd

Namn: Annie Toft, Johanna Martinsson och
Julia Sjöholm
Program: Förskolläraryrket

Uppsats/ Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT 2019
Handledare: Åsa Wahlström Smith
Examinator: Susan Garvis

Nyckelord: Barn i behov av särskilt stöd, kompetens, ramfaktorer, inkludering, förhållningssätt, systemteori

Abstract

Syftet med denna studie är att ta reda på om kompetensen kring specialpedagogik räcker till för den inkluderande verksamheten och arbetet med barn i behov av särskilt stöd. Frågor vi vill få svar på är om förskollärare har tillräckligt med kunskap för att fånga upp dessa barn samt att inkludera dem i den stora barngruppen. Vad finns det för yttre faktorer som påverkar förskollärarnas arbete och vem ansvarar för det systematiska kvalitetsarbetet? Vi vill också ta reda på om verksamheterna samarbetar med andra yrkesgrupper som exempelvis specialpedagoger. För att få svar på våra frågeställningar har vi valt att intervjua sex olika personer. En från Förskoleförvaltningen, en förskolerektor, en specialpedagog samt tre förskollärare. Vi valde dessa personer för att vi ville få en bredd i vårt arbete där olika perspektiv och olika arenor blev synliga. Resultaten av intervjuerna har vi analyserat och delat upp i olika kategorier utifrån de olika teman som har synliggjorts. De mest framträdande resultaten som vi har kommit fram till är att förskollärarna har en god vilja att arbeta med barn i behov av särskilt stöd men att de själva anser att det finns en brist kring deras kunskap och kompetens. Samt att det råder en tidsbrist i deras vardagliga arbete. Personerna vi intervjuade har en positiv syn på inkluderande verksamhet men några av dem anser att den stora gruppen inte passar alla barn. Vår analys visar också att arbetet med barn i behov av särskilt stöd är en pågående process i Göteborgs Stad, vilket bidrar till att individärenden kan hamna i kläm. Det blir då tydligt för oss att vårt arbete slutligen handlar om systembrister som förväntas lösas av individer såsom förskollärare, rektorer och specialpedagoger.

Förord

Ett empiriskt arbete vore en omöjlighet utan dess intervjuobjekt. Med det tanke på att vår analys har visat att det finns en tidsbrist i vardagen på förskolan som det är, vill vi innerligt tacka för att alla har tagit sig tiden till att delta i vårt arbete. Vi vill också tacka vår handledare Åsa Wahlström Smith som hela tiden har utmanat oss i våra tankar och hjälpt oss att få en bredd på arbetet som inte vore möjligt utan dig.

Göteborg Januari 2020

Annie Toft, Johanna Martinsson och Julia Sjöholm

Innehållsförteckning

Inledning	5
Syfte	5
Frågeställningar	5
Tidigare forskning: Barn i behov av stöd och barn som har rätt till särskilt stöd	6
Teoretisk utgångspunkt: Systemteori	10
Centrala teoretiska begrepp	11
Ramfaktorer.....	11
Inkludering	11
Pedagogiskt förhållningssätt.....	11
Metod och genomförande	12
Litteratursökning	12
Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	12
Etik	13
Resultatanalys	14
Intervju med Förskoleförvaltningen i Göteborg	14
Intervju med förskolerektor från Västra Hisingen.....	14
Intervju med specialpedagog från Kungsbacka.....	15
Intervju med förskollärare från Centrum.....	15
Intervju med förskollärare från Västra Göteborg	15
Intervju med förskollärare från Västra Hisingen.....	16
Tidsbrist och god vilja.....	16
Kompetensen kring specifika diagnoser och barngruppens karaktär	18
Förhållningssätt till inkluderande verksamhet och specialförskolor	19
Personalens strävan att täcka upp resurser som inte finns.....	20
Barn i behov av stöd och barn i behov av särskilt stöd	22
Att hantera långsamma och komplexa handledningsprocesser så effektivt som möjligt	24
Slutdiskussion	26
Referenslista	29

Inledning

Vi är tre förskollärarstudenter som under vår utbildning har blivit intresserade av förskollärarnas kunskap kring specialpedagogik. I Barnkonventionen fastställs att:

Barnets utbildning ska syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag, fysisk och psykisk förmåga.

Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

(UNICEF, 2009, Artikel 3 & 29)

Under vår tid på VFU-platser och andra arbetstillfällen har vi upplevt att det finns vissa svårigheter kring att leva upp till dessa meningar som den 1 januari blev till lag i Sverige. För vad händer när förskolepersonal känner att deras kunskap inte räcker till och att deras kompetens påverkar barns möjlighet till lärande och utveckling?

Förskolans läroplan (Skolverket, 2018) fastställer att verksamheten ska ta hänsyn till alla barns olika förutsättningar och behov samt att verksamheten ska anpassas för alla barn i förskolan. Läroplanen fastställer också att förskolan ska uppmärksamma barn som är i behov av särskilt stöd. Barn som är i tillfälligt eller varaktigt behov av stöd ska få detta skapat utifrån deras egna behov och förutsättningar.

Att arbeta som förskollärare kan vara komplext, speciellt i arbetet med barn i behov av särskilt stöd eftersom man sällan får en diagnos i tidig ålder. Att då kunna avgöra vad barnet behöver för typ av stöd blir då upp till pedagogerna att ta reda på (Persson, 2019). Vi undrar därför: Har förskollärare tillräckligt med kompetens och utbildning kring barn som är i behov av särskilt stöd och hur arbetar man kring dessa barn? Denna uppsats utgör ett mindre empiriskt arbete för att ta reda på detta.

Syfte

Vårt syfte är att undersöka om förskollärarna bedömer att de har tillräckligt med kompetens kring specialpedagogik och barn i behov av särskilt stöd. Vi undersöker om pedagogerna tar vara på möjligheten att ta in specialpedagoger när det krävs eller om man väljer att avstå för att man inte vet vad som inkluderas i en specialpedagogs arbetsuppgifter. Det är av stor vikt för oss att ta reda på hur inställning och kunskap påverkar varandra. Med det menar vi om kunskapen inte är tillräcklig, kan detta då bidra till att inställningen till arbetet kring barn i behov av särskilt stöd brister.

Frågeställningar

- Hur ser kompetensutveckling och utbildning ut för förskollärare kring specialpedagogik? Och anser förskollärarna som vi intervjuar att de har tillräckligt med kunskap?
- Vad finns det för yttre faktorer som påverkar verksamheternas arbete med barn i behov av särskilt stöd?
- Hur använder sig förskollärarna av specialpedagoger på organisations-, grupp- och individnivå?

Tidigare forskning: Barn i behov av stöd och barn som har rätt till särskilt stöd

Vad menas egentligen när man beskriver ett barn som är i behov av särskilt stöd? Sandberg och Norling (2017) menar att begreppet barn i behov av särskilt stöd kan ses som en social konstruktion. Att det är inställningen från personal i förskolan och andra instanser där barn vistas och inte bara barnens egenskaper som man tar hänsyn till. Behov av särskilt stöd ska ses som situations- och relationsbundet och inte som något som ligger hos barnet självt. Alltså att det är relationen mellan miljön och mötet mellan barnen och pedagogerna som spelar roll. Med detta menar man att barnen kan vara i behov av stöd i en viss miljö och med vissa personer, men inte alls i en annan (Gabrielsson, 2017; Persson, 2019; Skolverket, 2017). Just det relationella synsättet belyser Gabrielsson är dominerande inom specialpedagogiken, då man anser att stödet ska ske i förebyggande syfte samt i den ordinarie verksamheten.

Enligt Sandberg och Norling (2017) så finns det även barn som formellt har tillgång till särskilt stöd, detta genom att man har fått en diagnos som exempelvis autism. De som ansvarar för att barnen erbjuds det stöd som de behöver är kommunerna och barn som har en identifierad funktionsnedsättning har enligt lag rätt till att få särskilt stöd i förskolan, i Sverige (Sandberg & Ottosson, 2010). Dock så har man i tidigare undersökningar kunnat se att i vissa fall så är det förskolepersonalen som identifierar barn som de anser är i behov av särskilt stöd och utifrån det man har identifierat ger man därefter pedagogiskt stöd. Dessa barn har inte fått en formell diagnos men anses av förskolepersonal eller familj, inte följa den normala utvecklingskurvan. Sandberg och Norling (2017) hävdar att kriterierna som förskollärarna använder för att besluta när ett barn är i behov av särskilt stöd inte är vedertagna.

Barn som är i behov av särskilt stöd kan ha funktionsnedsättningar som kan innebära svårigheter fysiskt, psykiskt, socialt, känslomässigt eller språkligt. Det kan också gälla ett funktionshinder som då kopplas till att barnet har svårigheter i den utformade miljön på förskolan (Sandberg & Norling, 2017). Almqvist (2017) lyfter fram att det är vårt uppdrag som förskollärare att utforma en miljö för alla. Där ett barn med ett funktionshinder inte blir utpekad, då man har skapat en miljö som är anpassad efter allas behov. Enligt Persson (2019) så är en funktionsnedsättning en skada, sjukdom eller ett medicinskt tillstånd där personen kan ha svårigheter att klara av vardagliga aktiviteter. Nedsättningen kan vara fysisk, psykisk eller kognitiv. Kognitiv funktionsnedsättning innebär att den är dold och det kan vara svårt att förutse och förstå för den vuxna vad barnet har för svårigheter. Funktionshinder å andra sidan är den begränsning som uppstår för en med funktionsnedsättningar, fast då i relation till miljön (Klang, 2017).

Skolinspektionen (Gabrielsson, 2017) fick i uppgift att granska hur förskolor arbetar med barn i behov av särskilt stöd. Detta gjordes 2017 och Skolinspektionen kom då fram till att flera av dessa förskolor behöver förbättra sin kvalitet gällande arbetet med barn som är i behov av särskilt stöd. Kvalitet menar Gabrielsson är ett gemensamt arbetssätt och en samsyn kring vad detta arbete innebär. Dock så finns det yttre faktorer som påverkar hur väl förskollärarna kan genomföra sitt arbete kring dessa barn. Exempel på yttre faktorer kan vara hur förskolerektorn väljer att fördela sina resurser. Men också hur stort ansvar förskolerektorn tar för att personalen ska få tid till reflektion, om de får tillgång till någon sorts fortbildning samt vilken tillgång pedagogerna har till stödfunktioner som exempelvis specialpedagog. Skolinspektionen kom då fram till att detta bidrar till att utbildningen för barn i behov av särskilt stöd inte blir likvärdig (Gabrielsson, 2017).

Internationella studier visar liknande resultat som Skolinspektionens granskning. I rapporten av European Agency for Development in Special Needs Education (2010) så har det gjorts internationella undersökningar som visar resultat där man tydligt ser att det finns utmaningar kring vilka kriterier som behöver uppfyllas för att få tillgång till stöd och resurser. Enligt Skollagen (SFS 2010:800) så ska barn som är i behov av särskilt stöd få det stöd som deras behov kräver men det står ingenstans i Skollagen att barn som har en medicinsk diagnos har rätt till särskilt stöd. Inte heller står det att en diagnos per automatik innebär att man är i behov av eller har rätt till särskilt stöd. Ansvar för att kunna ge barnen rätt stöd hamnar då hos förskollärarna. Den internationella undersökningen visar att det är bristen på kunskap och kompetens kring specialpedagogik hos förskollärarna som blir avgörande för hur arbetet skiljer sig från olika regioner i samma land (European Agency for Development in Special Needs Education, 2010).

Som vi nämnt tidigare så fastslår Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018) att verksamheten ska uppmärksamma barn som är i behov av särskilt stöd. Barn som är i tillfälligt eller varaktigt behov av särskilt stöd ska få detta skapat utifrån deras egna behov och förutsättningar. För att förtydliga så menar Skolverket att förskolan ansvarar för att både uppmärksamma samt att verkställa att dessa barn får den stöttning som de behöver. Skolinspektionens (Gabrielsson, 2017) granskning visar dock att det inte är helt tydligt vad begreppet barn i behov av särskilt stöd innebär. Skolinspektionen hävdar också att det finns relativt lite aktuell forskning kring barn i behov av särskilt stöd och beskriver vidare att förskolans arbete med dessa barn inte finns med i deras regelbundna tillsyn. Skolinspektionen förtydligar att detta är anledningen till att förskolans arbete kring barn i behov av särskilt stöd är begränsad och också bakgrunden till att de utför en granskning.

Vad är egentligen god kvalitet och vad är det som avgör om förskolan har god kvalitet eller inte? Enligt Sheridan och Williams (2016) så förknippas god kvalitet med de yttre strukturerna som exempelvis personaltäthet och personalkontinuitet. Men också antalet utbildad personal, storlek på barngruppen och hur miljön är utformad. Skolinspektionen beskriver vikten av personalens rutiner. Hur väl genomförda rutiner som verksamheten och arbetslaget har, blir med andra ord avgörande för hur bra kvalitet det är på förskolan. Det blev också tydligt i Skolinspektionens granskning att tillgången till specialkompetens så som exempelvis specialpedagog eller psykolog varierade mycket för de granskade förskolorna. Detta menar Skolinspektionen på är förskolerektorns ansvar eftersom det är deras uppgift att främja och uppmuntra samverkan mellan personal och specialpedagog (Gabrielsson, 2017).

En specialpedagog är en person som har någon sorts pedagogisk utbildning som grund och som vidareutbildat sig inom specialpedagogiken. När man läser vad som ingår i programmet för specialpedagoger på Göteborgs Universitet (2019), så ska de utveckla kunskaper för att främja barns lärmiljö. Att man ska arbeta i förebyggande syfte och underlätta för barn i olika situationer. Persson (2019) belyser också specialpedagogiken ur ett historiskt perspektiv och menar att man tidigare har diskuterat om ”de svaga och lågt begåvade” barnen borde närvara i förskolan, man var orolig att dessa barn hämmade de ”normala” barnen och tyckte då att de borde separeras från de vanliga klasserna. Man menade också på att detta skulle vara positivt eftersom de svagt begåvade barnen då kunde få en mer harmonisk skolgång.

Förskolan har med åren förändrats och idag arbetar man med ökad integration för barn med olika former av funktionsnedsättningar eller funktionshinder. Man är också uppmärksam på miljön och menar att miljön kan vara orsaken till att barnen inte når upp till förskolans krav. Sandberg och Norling (2017) uppmärksammar också förändringen som skett kring barn i behov av särskilt stöd och menar att man tidigare såg barnen som med behov av stöd istället

för i behov av särskilt stöd. Ett förändrat begrepp innebär att utgångspunkten är att alla barn har samma grundläggande behov men att vissa barn är i behov av särskilt stöd för att kunna delta på ett positivt sätt i förskolan.

Sandberg och Norling (2017) belyser att det finns relativt lite forskning som tar upp metoder för hur man arbetar med barn i behov av särskilt stöd både internationellt och nationellt. Vidare beskriver de att personalen i förskolan saknar både tid och utbildning för att kunna diskutera och reflektera kring vilka metoder som de använder för barn i behov av särskilt stöd i förskolan. Anledningen till detta menar Sandberg och Norling helt enkelt är att tiden inte räcker till, samt att pedagogerna inte får tillräckligt med handledning. De nämner också att pedagogerna saknar kompetens kring ämnet och att det egentligen inte finns någon tydlighet kring vad skillnaden är mellan barn i behov av särskilt stöd och personal i behov av särskilt stöd. Bristen på pedagogernas stöd medför att personalen saknar ett gemensamt språk för hur man arbetar med barn i behov av särskilt stöd i förskolan.

Westman Andersson (2017) för fram vad föräldrar som har barn med diagnoser upplever i verksamheterna. Hon beskriver att föräldrar anser att den så kallade integrerande verksamheten i själva verket inte var integrerande och att barn i behov av särskilt stöd i en så kallad "vanlig klass" inte får tillräckligt med stöd. Men också att föräldrarna ansåg att personalen inte hade tillräckligt med kunskap kring barn i behov av särskilt stöd. Föräldrarnas känsla angående brist på kompetens blir tydlig även i internationell forskning som visar att personalen själva anser att de har för lite kunskap och erfarenheter gällande barn i behov av särskilt stöd (Akalın, Demir, Sucuoglu, Bakkaloglu, & Iscen, 2014). Samma studie visar även att förskollärare under sin utbildning har för få kurser som innefattar specialpedagogik.

Det är viktigt att poängtera att när man gör någon form av särskild stödsats så måste föräldrarna få en möjlighet att delta i dessa utformningar. Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2013:8) beskriver att samarbetet med vårdnadshavare är av stor vikt, och poängterar att om man vill att barnet ska genomgå en psykologisk eller medicinsk utredning så måste vårdnadshavarna alltid ge sitt medgivande. Att göra en pedagogisk bedömning i verksamheten däremot är ingenting som kräver vårdnadshavarnas medgivande.

En förutsättning för att varje barn ska få bästa möjlighet till utveckling och lärande är att det finns tillräckligt med kunskap kring flera olika områden när ett barn behöver särskilt stöd i verksamheten. Har inte pedagogerna denna kunskap eller erfarenhet själva så menar Björck-Åkesson (2017) att det även ska finns stöd för pedagogerna att luta sig mot. Kompetensutveckling blir därav ett centralt begrepp för oss då vi vill ta reda på hur verksamheterna går vidare när de själva inte har tillräckligt med kunskap. Det blir även centralt då man i en rapport av European Agency for Development in Special Needs Education (2010) såg att det kunde vara en stor skillnad på tidiga insatser för barn i behov av särskilt stöd, beroende på vilka kompetenser och på vilken kunskap personalen besitter. Kinge (2017) anser också att det är förskollärares attityder till och förståelse för barnens behov som blir avgörande för om barnen känner att det har fått den hjälp de behöver i förskolan.

Som vi nämner i inledningen så fastställer förskolans läroplan (Skolverket, 2018) att verksamheten ska ta hänsyn till alla barns olika förutsättningar och behov samt att man ska anpassa sin verksamhet utefter detta. Detta innebär att arbetslaget inte alltid kan utforma verksamheten på samma sätt, utan att man måste vara beredd på att förändra utifrån vilka barn som befinner sig i förskolan just där och då. Palla (2009) tar upp skillnaden mellan strävan och faktiskt införlivande och menar att läroplanens mål är att förskolan ska vara inkluderande för alla barn. Dock så har det visat sig att detta inte alltid följs, framförallt i storstäder, där hon

beskriver att det öppnas upp verksamheter och avdelningar som bara ska anpassas för barn i behov av särskilt stöd.

Ett sätt att förstå diskrepansen mellan strävan och dess faktiska införlivande i daglig verksamhet är i termer av formulerings- och realiseringsarenor. Formuleringsarenor kan förklaras som där besluten fattas och beskrivs i lagar, policy och styrdokument och realiseringsarenor som där besluten ska genomföras i praktiken (Ringarp & Nihlfors, 2017). Dock så betonar Ringarp och Nihlfors (2017) att det finns dilemman kring dessa maktförhållanden och förklarar att förskolan regleras och styrs av både stat och kommun och detta kallas för dubbelt huvudmannaskap. Förskolan är alltså i detta fall realiseringsarenan eftersom ansvaret för genomförandet ligger i förskollärarnas händer. Man är samtidigt beroende av statliga medel, med andra ord beroende av formuleringsarenan.

Persson (2019) tar upp exempel på hur politiken påverkar lärares arbete och menar att utbildningsresultat i skolan har visat att det inte finns något samband mellan antalet elever per klass och de resultat som eleverna uppnår. Detta har inneburit resursneddragningar och gjort att antalet barn per klass har stigit, samtidigt som detta medför allt större arbetsbörda för lärarna. Persson hävdar att denna arbetsbörda kan leda till att lärarna känner stress inför att prestera i sitt arbete, barn som då sticker ut från normaliteten riskerar då att bli avvikande eller utpekade som besvärliga. Persson poängterar här att de barnen som drabbas hårdast av dessa resursneddragningar därför blir de barn som är i behov av särskilt stöd. Sheridan och Williams (2016) har i sin rapport lyft att en av utmaningarna för förskollärare är just barngruppernas storlek och hur det påverkar barnens utbildning. Detta bidrar till att tid för det enskilda barnet minskar. Vidare lyfter de att yngre barn samt barn i behov av särskilt stöd kräver mer uppmärksamhet och omsorg av pedagogerna. Detta blir då ett tydligt dilemma, eftersom arbetsbördan inte går ihop med barnens behov.

Teoretisk utgångspunkt: Systemteori

Persson (2019) poängterar problematiken med att hitta en teoretisk utgångspunkt när man talar om specialpedagogik. Detta eftersom det är flerdimensionellt och har sin grund i olika kunskapsområden. I enlighet med Persson anser vi att det är problematiskt att hitta en teoretisk utgångspunkt, men efter en genomgående undersökning så finner vi att det är ett systemteoretiskt perspektiv som passar bäst in på vårt arbete. Systemteori handlar om att finna lösningar på problem och att skapa förändring. Det handlar också om att förstå relationer, helheter, funktioner, mönster och sammanhang (Öquist, 2018). Inom ett systemteoretiskt perspektiv är det samspelet mellan strukturen och funktionen som blir intressant. Formulerings- och realiseringsarenor blir i vårt fall strukturen och funktionen, där vi kommer att titta närmre på samspelet där emellan. Ottosson (2017) förklarar systemteori som ett cirkulärt holistiskt synsätt där helheten är större än delarna och där individen både påverkar och påverkas av omgivningen. Med ett cirkulärt synsätt betonar man hur allting hänger ihop, där en händelse inte har en tydlig start eller ett slut (Ottosson, 2017).

Den gemensamma nämnaren för specialpedagogik och systemteori är att de förklaras utifrån olika perspektiv, vi kommer att förklara specialpedagogiken utifrån ett systemteoretiskt. Inom detta perspektiv möter olika faktorer och olika nivåer varandra och är en grund för utveckling och lärande (Björck-Åkesson, 2015; Persson, 2019). Specialpedagogiken är ett flervetenskapligt kunskapsområde där pedagogiken ligger som grund, dock bidrar även andra ämnen såsom psykologi, medicin och sociologi. Variationen på barns olikheter i samhället idag bidrar till att den vanliga pedagogiken inte räcker till, specialpedagogiken blir därför en sorts stöttning som ska utöka kunskapen ute i verksamheterna (Persson, 2019). Systemteoretiska perspektivet fokuserar mer på helhet än på delar, dock så handlar det också om att förstå hur delarna påverkar helheten. Delarna i specialpedagogikens fall är de olika kunskapsområden såsom exempelvis pedagogik, där alla tvärvetenskapliga ämnen tillsammans bildar till en helhet.

Centrala teoretiska begrepp

Ramfaktorer

Lundgren (2014) beskriver ramfaktorer som hur beslut om ramar möjliggör eller omöjliggör olika processer. Lundgren (2014) ger exempel på ramar så som tid, barnantal och hur resurser fördelas och förklarar det med andra ord som politik. Med ramfaktorer kan man därmed koppla de politiska besluten till hur de faktiskt påverkar utbildningen och resultaten. Förskoleförvaltningen (2018) i Göteborg kom 2018 fram med en ny resursfördelningsmodell. Modellen är ett hjälpmedel för förvaltningen att fördela ekonomiska resurser till stadens förskolor på ett sätt som tar hänsyn till barnens olika förutsättningar och behov. Syftet är att Göteborgs förskolor ska bli mer likvärdiga och att fördela resurserna dit behoven är som störst. En likvärdig förskola menar Förskoleförvaltningen är en förskola där alla barn har tillgång till en undervisning som har lika god kvalitet och en möjlighet för varje barn att lyckas samt att kompensera för barns olika förutsättningar.

Inkludering

Ett område som diskuteras i forskning kring barn i behov av särskilt stöd är betydelsen av inkluderande verksamhet. Det innebär att förskoleverksamheten arbetar för att barnen ska känna gemenskap, meningsfullhet och delaktighet (Persson, 2019). Inkludering ger på så sätt barnen fler rättigheter, samt att risken för att ett barn känner sig utpekad eller stämplad minskar (Nilholm, 2012). Inkluderande verksamhet ser barnens olikheter som en styrka och inte som någonting negativt, det handlar inte om individens enskilda prestation utan snarare om hur vi som grupp utvecklas tillsammans. Man har tidigare använt begreppet integrering och syftade då på att integrera de olika skolformerna och samla det under "den vanliga skolan". Ahlberg (2013) poängterar dock att integrering kan ses som negativt eftersom den som integreras måste ha varit segregerad, alltså avskild från den "vanliga skolan", för att kunna integreras.

Pedagogiskt förhållningssätt

Ett begrepp som vi anser är centralt i vårt arbete är förhållningssätt och då tänker vi på pedagogernas förhållningssätt. Johansson (2011) beskriver det som pedagogisk atmosfär. Hon menar att det är pedagogernas förhållningssätt till barnen och varandra som påverkar samvaron och klimatet i gruppen. Just i en samspelande atmosfär har man som pedagog en nyfikenhet och öppenhet gentemot barnen. Johansson (2011) förklarar förskollärares förhållningssätt som att förstå barnens olika intentioner och behov. Det blir också deras uppgift att föra talan för de barnen som inte har förmågan att uttrycka sig muntligt.

Har man som pedagog ett bristande förhållningssätt kallar Johansson (2011) det för en instabil atmosfär. Med det menar hon att man som förskollärare i ena stunden kan ha en samspelande atmosfär med både barn och vuxna, för att i andra stunder ha en distanserad attityd. Den instabila atmosfären kan också visa sig i att de olika pedagogerna som arbetar i arbetslaget, har olika förhållningssätt gentemot barnen (Johansson, 2011). För ett barn i behov av särskilt stöd kan detta uppfattas rörigt och det blir svårt för dem att veta vad det är som gäller.

Metod och genomförande

Vi har valt att göra ett mindre empiriskt arbete, med intervjuer som metod samt med en kvalitativ ansats. En kvalitativ ansats betyder att man fokuserar på att försöka förstå en människas upplevelser i en viss situation genom att exempelvis tolka dess intention (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2013). Vi har fokuserat på olika områden då vi vill ta reda på hur arbetet kring barn i behov av särskilt stöd samt hur resurser fördelas, kan skilja sig mellan olika socioekonomiska områden. Vi har intervjuat tre förskollärare, en från Centrum, en från Västra Göteborg samt en från Västra Hisingen. Vi har dessutom intervjuat en enhetschef från Förskoleförvaltningen som arbetar på avdelningen för Samverkan och stöd, en förskolerektor inom området Västra Hisingen och en specialpedagog som just nu arbetar i Kungsbacka. Vi har valt att intervjua personer som arbetar runt om Göteborg med omnejd och även från olika arenor, för att få en bredd i vårt arbete.

Vi har använt oss av semistrukturerade intervjuer, vilket innebär att man inte har bestämt i vilken ordning eller exakt hur man ska ställa frågorna (Eriksson Barajas m.fl., 2013). I en semistrukturerad intervju ligger fokus på öppna frågor som leder till att vi kan nå intervjuobjektens egna erfarenheter och tankar utan att det känns styrt. Detta bidrar till att vi kan nå en mer naturlig dialog där vi följer de olika personernas svar snarare än att styra svaren (Eriksson Barajas m.fl., 2013).

När man gör intervjuer är det viktigt att tänka på informationskrav och samtyckeskrav, vi har därför gått ut med information till de som har medverkat i vår studie, som i förväg har fått veta vad studien handlar om, detta för att de skulle kunna ta ställning till om de ville medverka eller inte (Löfdahl, 2014).

Litteratursökning

För att få med olika perspektiv och synsätt så har vi valt att samla in litteratur från olika forskare. Detta har vi gjort genom att titta på tidigare kurslitteratur vi haft som berör ämnet samt lånat relevant litteratur från bibliotek. Vi har också använt oss av Göteborgs Universitets sökmotorer som exempelvis Supersök för att på bästa sätt kunna hitta ny och relevant forskning.

Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

När man använder intervju som metod är det svårt att uppnå en exakt reliabilitet. Med reliabilitet menas att man kan göra om en studie och då få samma resultat (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Det vi har gjort för att komma så nära som möjligt, är att utforma intervjufrågor så liknande som möjligt för intervjuobjekten. Eftersom det är människor som vi studerar så är det svårt att uppnå en reliabilitet då kunskap är föränderligt och individuell.

Med en kvalitativ inriktning så försvinner reliabilitet om vi inte ställer frågorna på korrekt sätt, det vill säga att vi på något sätt skulle ställa en ledande fråga som skulle kunna påverka svaret. Andra saker som kan påverka tillförlitligheten är om andra får tillgång till att se svaren från intervjuobjekten och leder till att man inte vågar svara ärligt, detta bidrar till en låg reliabilitet (Eriksson Barajas m.fl., 2013).

Med validitet menas att det som vi har beskrivit som relevant att undersöka för vår studie också är det som vi undersöker (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Så i vår studie har vi undersökt vad förskollärarna känner kring sin kunskap om barn i behov av särskilt stöd. Det har varit viktigt att intervjufrågorna har varit inriktade på vårt ämne och att vi inte har öppnat upp för andra generella svar och även att frågorna har varit riktade till intervjuobjektet.

Det diskuteras om man kan generalisera när man gör en kvalitativ studie, men vi anser att det beror på vad man får för resultat. Eftersom vi undersöker olika stadsdelar runt om i Göteborg, tror vi att det skulle kunna gå att generalisera resultatet om svaren blir enhetliga. Skulle resultatet skilja sig markant så försvinner också möjligheten till generaliserbarhet (Eriksson Barajas m.fl., 2013). Vi kan i vår studie se att svaren har skilt sig åt och ser därför att vår möjlighet till generalisering försvinner. Det är viktigt för läsaren att ha det i åtanke när man läser vår resultatanalys eftersom den beskriver resultaten av våra intervjuer och ger inga svar på hur det ser ut i det stora hela.

Etik

När man väljer att intervjua människor är det viktigt att tänka på de etiska aspekterna. Alltså att personen som blir intervjuad kan tala fritt utan att behöva vara orolig att känslig information kan komma fram i studien. All information har aidentifierats, så som namn och förskola. Vi hoppas att alla parter har känt att relationen har varit öppen och tillgänglig samt att de intervjuade får ta del av det slutgiltiga resultatet eller delar av det (Bjørndal, 2005).

Vid intervjutillfällena har vi använt oss av ljudinspelning. Detta valde vi för att med ljudinspelning så kan vi fånga information som minnet annars kan förlora. På detta sätt har vi kunnat gå tillbaka till situationen flera gånger och upptäcka nya saker som vi kan ha missat under själva intervjun. Bjørndal (2005) belyser att man genom ljudinspelning kan få en djupare och en mer ingående förståelse eftersom man kan observera samma situation flera gånger och vid alla dessa tillfällen kan man få höra något nytt och intressant. Vi valde att använda ljudinspelning istället för videoinspelning då vi inte ville att situationen för den som blev intervjuad skulle bli obekvämt eller konstlad (Bjørndal, 2005).

Resultatanalys

Intervju med Förskoleförvaltningen i Göteborg

För att få en större bredd och perspektiv från olika organisatoriska nivåer i vårt arbete valde vi att intervjua en av cheferna som arbetar på avdelningen Samverkan och stöd på Förskoleförvaltningen. Hen förklarar att deras avdelning ansvarar för varsitt stödteam där det ingår specialpedagoger, psykologer och logopedier. Deras uppdrag är att stödja de rektorer som finns i deras arbetsområde. I Göteborg har dessa team delats upp i fyra olika områden som är Öster, Väster, Centrum och Hisingen. Cheferna ansvarar för att de som arbetar inom barnhälsan ska ha rätt kompetens för de uppgifter deras arbete kräver och att fortbilda personal om kompetensen inte finns.

Vid frågor kring barn i behov av särskilt stöd så förklarar hen att det är enhetschefen för Särskilt stöd som ansvarar för att det är en likvärdig bedömning av ansökningarna som råder. När förskolerektorerna ser ett barn som de anser, enligt deras uppfattning, vara i behov av särskilt stöd så kan de lämna in en ansökan om en resurs för detta barn. Med andra ord att de får ersättning för att stödja det barnet. Vi påpekar i detta fall att vi själva inte har hittat så mycket information kring resursfördelningen gällande barn i behov av särskilt stöd. Varpå hen svarar att det handlar om interna processer och hur Förskoleförvaltningen väljer att fördela sin budget. Med andra ord hur mycket resurser förvaltningsledningen väljer att lägga i kärnverksamheten kontra hur mycket man väljer att lägga i potten för barn i behov av särskilt stöd, som rektorerna kan ansöka pengar för.

Vi ställer frågan kring specialpedagoger och deras arbetssätt och undrar om det finns någon tydlig mall kring hur de ska arbeta ute i verksamheterna. Hen svarar då att specialpedagogerna inte kan jobba på sitt eget sätt, för då finns det inte en likvärdighet i stödet. Utan de behöver ha en klar linje på hur man ska arbeta, vilken vision och vilket uppdrag man har när man arbetar inom Förskoleförvaltningen. Hen beskriver också att de just nu arbetar med en barnhälsoplan men som inte är färdigställd ännu.

Intervju med förskolerektor från Västra Hisingen

Vi bokade även in en intervju med en förskolerektor som arbetar ute på Västra Hisingen. Hen har tidigare arbetat som förskollärare och var färdigutbildad 2012, men har arbetat länge inom förskolan innan det. Hen har inte fått någon fortbildning efter sin universitetsutbildning och beskriver att hens arbete idag går ut på att se till så att de systematiska processerna uppfylls, detta gör hen bland annat genom att ha kontinuerliga barnhälsomöten. Hens uppgift är att skapa en så bra fungerande organisation som möjligt när det handlar om personal och även se till att fördela personalen på bästa sätt. Hen arbetar med personalfrågor, ansvarar för löner och även förskolans budget. Tidigare var det utbildningschefens uppgift att ansvara för förskolans budget, men efter en omorganisation har detta nu lagts på förskolerektorns bord. Vi ställer frågor kring ansvar och då beskriver hen att det mesta ligger på rektorn:

Direktören är ju den högsta chefen, sen finns det utbildningschefer för olika områden. De har egentligen blivit fråntagna ganska mycket ansvar gällande ekonomi och vår verksamhet och allt det har hamnat på oss rektorer istället.

Vidare diskuterar vi personalfrågor. Där förklarar hen att det inte finns ett krav på antal förskollärare per avdelning. Enligt förskolerektorn kan det hända att hen har en förskollärare på tre avdelningar och det är då upp till hen som rektor att använda sig av den utbildade personalen på bästa sätt. Hen menar på att det inte är det mest optimala, men direktiven

uppifrån kräver att rektorerna fokuserar mer på organisation. Vi ställer frågan vad det gör med kvaliteten för förskolan och hen förstår att vi ställer frågan men lämnar frågan öppen.

Intervju med specialpedagog från Kungsbacka

Inför denna intervju fick vi packa ihop oss i bilen och styra neråt i landet, rättare sagt mot Kungsbacka. Där har vi fått chansen att intervju en specialpedagog som i grunden är utbildad till fritidspedagog. Hen har arbetat inom yrket sedan 2002 och har arbetat både inom skolan och förskolan. Just nu arbetar specialpedagogen i en verksamhet där man har förskola på undervåningen och skola på övervåningen och samarbetar med alla pedagoger och arbetslag inom verksamheterna. Vi ställer frågor kring hur hen samarbetar med förskolan hen arbetar på och specialpedagogen beskriver då att de har barnhälsomöten. Vi diskuterar hur de arbetar utöver det inplanerade mötet och då förklarar specialpedagogen att arbetslagen kan höra av sig ifall de behöver extra hjälp. Då går hen in i verksamheten och observerar, sedan menar hen på att det är viktigt att de tillsammans sätter sig ner och diskuterar det som hen har sett samt vad pedagogerna upplever som problematiskt. Specialpedagogen hjälper till att skriva handlingsplaner kring barn som är i behov av särskilt stöd samt hur pedagogerna kan utforma verksamheten på bästa sätt för dessa barn. När vi ställer frågan om hur hen arbetar på organisations-, grupp- och individnivå så svarar specialpedagogen att hen sällan eller in princip aldrig arbetar på individnivå. Utan att det handlar om organisationsnivå, som ofta faller på rektorn. När det gäller gruppnivå, ser man till hur man ska arbeta i gruppen, för att det ska fungera för alla barn.

Intervju med förskollärare från Centrum

Vi fick lov att intervju en förskollärare från Centrala Göteborg som arbetar på en yngrebarnsavdelning. Hen tog examen 2013 i Karlstad och har arbetat inom förskolan sedan dess. Hen har vidareutbildat sig till handledare men har utöver detta inte gått någon sorts fortbildning. Under utbildningen på universitetet så hade hen en kurs om specialpedagogik, men uttrycker att hen önskar att de hade haft mer. Hen beskriver att deras verksamhet arbetar med en specialpedagog som kommer en gång per termin och som då sitter ner med arbetslaget och kartlägger barngruppen. Utöver denna kartläggning så beskriver förskolläraren att även dem använder sig av barnhälsomöten.

Under intervjun kommer vi också in på hur viktigt det är att se alla barn. Pedagogen menar att de i sin verksamhet arbetar mycket med att barnen ska vara delaktiga i att utforma verksamheten. Efter diskussioner med specialpedagogen har de pratat om vilka barn det är som ges utrymme att delta i utformningen av verksamheten och då är det ofta de barn som syns och hörs mest. Att det är deras intressen som tas tillvara på och används i verksamheten. Förskolläraren menar att de efter samtal med specialpedagogen kommit fram till att de istället ska ta tillvara på de barn som är tysta, eller i behov av särskilt stöd och deras intressen. Detta eftersom de barn som redan syns, oftast är relativt självgående.

Intervju med förskollärare från Västra Göteborg

Vi tog spårvagnen väster om Centrala Göteborg och fick där intervju en förskollärare som har arbetat inom förskolan i sju år. Förskolläraren läste under sin gymnasietid Barn- och fritidsprogrammet, efter detta läste hen förskolläraryrket och håller just nu på att vidareutbilda sig till specialpedagog under tiden som hen arbetar kvar i verksamheten. Förskolläraren förklarar att hen har efterfrågat fortbildning inom ämnet, men upplever inte att det som har erbjudits har uppfyllt hens krav. Detta är också anledningen till att hen själv väljer att vidareutbilda sig inom specialpedagogiken. Förskolläraren hade under sin

universitetsutbildning en kurs inom specialpedagogik som hen tyckte var väldigt bra men upplevde dock att man ville ha mer specialpedagogik i utbildning.

Vid frågor kring hur deras verksamhet arbetar med specialpedagog beskriver hen att de får kontakta en specialpedagog när behovet finns, detta kan vara att man behöver stöd som gäller barngruppen, arbetslaget eller föräldrakontakt. Förskolläraren beskriver att specialpedagogen endast kommer in vid behov men att hens känsla ändå är att specialpedagogen är närvarande och att när de väl behöver hjälp så finns den där. Verksamheten har också kontakt med BHT som de träffar en gång per termin. Vid frågor kring hur möten med specialpedagogen borde se ut svarar förskolläraren att:

Även om man kan känna att barngruppen eller avdelningen inte har ett barn som är i behov av särskilt stöd, så kanske pedagogerna behöver någon som stöttar dem. Det finns ju barn som är självgående eller barn som inte stör gruppen direkt men som vi pedagoger behöver lägga extra tid på för att få in i gruppen, jag kallar dem för de osynliga barnen.

Intervju med förskollärare från Västra Hisingen

Vi hoppade för sista gången på spårvagnen, denna gång styrde den mot Västra Hisingen där vi fick chansen att intervjua en annan förskollärare. Förskolläraren har arbetat inom förskoleverksamheten sedan 1978 och gick ur förskolläraryrket 1981. Personen i fråga har med andra ord lång arbetserfarenhet och blir intressant att intervjua eftersom hens universitetsutbildning förmodligen skiljer sig en del ifrån den vi läser idag. Förskolläraren beskriver att de inte hade någon specialpedagogik i utbildningen när hen utbildade sig. Hen beskriver likt de andra vi intervjuat att arbetslaget har kontakt med ett barnhälsoteam som man träffar två gånger per termin. Utöver detta hade man tidigare haft något som man kallade barnkonferenser där arbetslaget hade hjälp av en psykolog. Hen beskriver att dessa konferenser inte hade hjälpt arbetslaget i praktiken och förskolläraren menar att det blev en stor skillnad när man senare fick närmre kontakt med en specialpedagog istället. Även i denna intervju nämns de tysta eller osynliga barnen som ett dilemma.

Tidsbrist och god vilja

I flera av våra intervjuer har vi sett att tidsbrist samt den goda viljan att arbeta med barn i behov av särskilt stöd är ett återkommande tema.

Förvaltningen beskriver sin goda vilja att arbeta med barn i behov av särskilt stöd, där de ska agera som ett stöd för rektorerna i Göteborg. Förvaltningen är endast ett och ett halvt år gammalt och personen vi intervjuat beskriver att de är långt ifrån klara med många processer och att det finns mycket kvar att göra. Detta kan bidra till att verksamheter har kommit olika långt. Förvaltningen förklarar att:

Vi håller just nu på att leta efter de bästa strategiska vägarna för att till exempel kunna hålla i våra barnhälsomöten, så att det blir en kontinuitet och att de får möta alla professionerna och få ut det mesta av stödet som vi kan ge dem. Det är ett pågående arbete och jag tror egentligen inte att man blir klar utan det kommer ju att fortsätta.

Även i vår intervju med förskolerektorn så nämns tidsbrist. Hen förklarar att hen har behövt sätta press på sina arbetslag för att föra arbetet framåt, efter att man har fått hjälp av specialpedagog. Detta genom att säkra en åtgärdsplan som bidrar till att man får klarare arbetsuppgifter kring vad som behövs göras fram till nästa BHT-möte. Förskolerektorn

förklarar att arbetslagen tidigare har nämnt tidsbrist som orsak till att saker inte har blivit gjorda, men att man nu efter utformade åtgärdsplaner har hunnit ikapp och kan arbeta mer förebyggande. Hen beskriver att:

En åtgärdsplan som kan vara riktad åt ett specifikt barn. Kanske för att det barnet kräver mycket av hela verksamheten. Runt det barnet behöver det organiseras för annars fungerar det inte.

Specialpedagogen berör också tidsbrist, både för sig själv men också för arbetslaget och menar på att det finns dels tidsbrist i hens arbete i förskolan då hen också arbetar inom skolan. Men också tidsbrist i anslutning till möten, att det ska finnas tid för hen att både observera men också för att sitta ner med arbetslaget och prata efter observationen. Dock så nämner specialpedagogen flera gånger under intervjun, viljan att arbeta med dessa barn. Hen menar att alla pedagoger har en god vilja att arbeta för att förbättra den problematik som man upplever. Specialpedagogen säger att:

När jag har sett någonting så är det ju viktigt att vi sitter ner och pratar om hur vi ska gå vidare och den tiden kan ju vara svår att hitta. Det blir tidsbrist. Alla har ju en god vilja för att föra arbetet framåt och för att kunna förbättra.

Förskollärare i Västra Göteborg benämner tidsbrist utifrån två olika perspektiv, dels utifrån kompetensutveckling där hen beskriver att:

Det är inte så att man har tiden att sitta ner och läsa en bok, eller att utbilda sig själv. Det är något som får komma från rektorn, där krävs det ju att man har en dialog med sin chef och arbetslaget.

Hen tar också upp tidsbrist i samband med att det är många ordinarie personal borta just nu och det bidrar till en större arbetsbelastning för de få förskollärarna som arbetar kvar, hen förklarar:

Vi har just nu tre vikarier, det tror jag bidrar till att det blir turbulent. Så det behöver ju inte handla om barngruppen, utan är vi i arbetslaget röriga så bidrar ju det till att barnen blir det med. I själva verket kanske det är vi pedagoger som behöver stödet just nu.

Tidigare forskning visar att det råder en tidsbrist i förskolorna i Sverige idag. Sandberg och Norling (2017) hävdar att personal inom förskolans verksamhet saknar både tid och utbildning för att kunna sitta ner och diskutera samt reflektera kring vilka metoder som kan användas gällande barn i behov av särskilt stöd. Likaså Johansson (2011) visar i sin forskning att de yttre faktorerna påverkar arbetet för förskollärare. Hon har i sina intervjuer med pedagoger fått som resultat att dels tidsbrist och dels för stora barngrupper påverkar. Även i de intervjuer vi har gjort så blir detta ett återkommande tema. Vi kan tydligt se i våra intervjuer att viljan att arbeta med barn i behov av särskilt stöd finns, alla som deltagit i vårt empiriska arbete har en positiv syn på den inkluderande verksamheten. Dock så poängteras det av flera att de stora barngrupperna kan medföra problem, dels för att tiden för varje individ minskar. Samtidigt som tiden för planering, dokumentation och reflektion saknas eller inte räcker till. Persson (2019) beskriver samma situation och menar att stora barngrupper leder till att lärarna känner stress inför att prestera i sitt arbete.

Kompetensen kring specifika diagnoser och barngruppens karaktär

När vi går igenom våra intervjuer ser vi en tydlig röd tråd kring kompetensutveckling, där egentligen alla vi har intervjuat har nämnt att man skulle behöva mer kunskap kring specialpedagogik som förskollärare idag.

Under intervjun med Förskoleförvaltningen ställer vi frågan om vad hen tänker om förskollärares kompetens gällande arbetet med barn i behov av särskilt stöd och får som svar:

Om man hade kunnat påverka förskolläraryrket så hade man gärna sett att det hade funnits mer kurser inom specialpedagogik för att få det rätta förhållningssättet. Specialpedagoger kommer alltid att behövas som stöttning till förskollärarna då det är viktigt att kunna få hjälp från någon utomstående som kan se verksamheten med andra ögon.

Förskolerektor är inne på samma spår och säger:

Personalen behöver fortbildning för att kunna arbeta med barn i behov av särskilt stöd på bästa sätt.

Vi frågar även specialpedagogen kring hans åsikter om förskollärares kunskap och kompetens kring specialpedagogik varpå hen svarar:

Jag tror att många förskollärare känner att man inte kan tillräckligt mycket kring de här barnen och det förstår jag. I den bästa av världar så finns det ju en mix med erfarna förskollärare med nya. Det tror jag är viktigt, att man arbetar med någon som har stor erfarenhet är nog den bästa kompetensutvecklingen.

I vår intervju med förskolläraren från Centrum så återkommer samma åsikter kring kompetens:

Självklart att min utbildning har gett mig stöd för hur jag ska hantera barns utveckling. Det tycker jag absolut men såklart att man alltid behöver fortbilda sig och få mer.

Förskollärare från Västra Göteborg är inne på samma spår men nämner barngruppens betydelse tydligare:

Den barngrupp man har kan bli avgörande för om kompetensen räcker till eller inte. Har man en barngrupp där det inte finns så många barn som är i behov av särskilt stöd så kan den lilla utbildning man har vara tillräcklig. Men däremot om man har en barngrupp där det finns flera barn som är i behov av särskilt stöd, så är det viktigt att få fortbildning inom ämnet.

Förskolläraren från Västra Hisingen har ett mer kritiskt tänkande och betonar bristen på rektorns stöd:

Rektorn har inte direkt gett mig någon kurs utan jag har fått säga att denna kunskap måste jag ha för att kunna arbeta och bemöta detta barn på bästa sätt. Både barnet och familjen faktiskt för att familjen är lika frustrerade som vi är.

Förskolläraren beskriver att hen har fått kräva fortbildning från sin rektor kring barn med ADHD och barn med autism eftersom hens känsla var att hen inte hade tillräckligt med

kunskap för att kunna arbeta med dessa barn praktiskt. Förskolläraren beskriver att dessa kurser blev viktiga eftersom hen kunde se att dessa barn hade blivit orättvist behandlade innan, hen beskriver exempelvis att:

Jag hade inte med mig det i min utbildning och det hade ingen av mina kollegor heller. Det jag kunde se innan utbildningen var att detta barn fick höra sitt namn hela tiden. Att allt var barnets fel fast att barnet kanske inte ens var där. Den utbildningen var väldigt viktig.

Persson (2019) beskriver att alla lärare ska besitta en kompetens att kunna hantera barns olika slags behov, såsom stöd och stimulans. Därav ska det finnas i den utbildning man läser, att kunna möta och hantera de barn som är i behov av särskilt stöd. Vi kan se både i våra intervjuer men också i litteratur att det finns en brist på förskollärares kompetens gällande dessa barn (Björck-Åkesson, 2017; European Agency for Development in Special Needs Education, 2010). Vi kan även se i internationell forskning att vårdnadshavare har samma känsla (Westman Andersson, 2017). Specialpedagogisk kompetens är nödvändig i verksamheterna idag, denna kompetens behöver få en större spridning än vad den hittills har fått (Persson, 2019). Persson hävdar att specialpedagogisk kompetens blir viktig för hela arbetslaget att ta del av, dels för att det kommer finnas barn som kräver individuell anpassning i verksamheten och dels för att höja kvaliteten i den ordinarie utbildningen.

Förhållningssätt till inkluderande verksamhet och specialförskolor

Under intervjun med förskolerektorn pratade vi om den inkluderande verksamheten och då säger hen att:

Jag är positivt inställd till det, om pedagogerna har de rätta förutsättningarna. Det är en bra tanke kring inkluderande verksamhet, men då behöver personalen mer utbildning.

Specialpedagogens åsikter om inkluderande verksamhet skiljer sig från rektorns och hen poängterar att:

Jag tycker att det känns som den enda möjligheten. Jag har aldrig träffat ett förskolebarn som jag inte tyckte skulle gå på en vanlig förskola. Dock så är stora grupper väldigt svårt för vissa barn och de skulle gynnas av en mindre grupp, men att det skulle vara en speciell grupp för barn med funktionshinder det skulle jag inte se är gynnsamt.

Vi tar upp samma fråga med förskolläraren från Centrum som svarar:

Det är bra för barn att möta olikheter, att barnen får se andra barn och att man kan lära och hjälpa av varandra. Men vissa barn klarar inte av att hantera för många barn på liten yta.

Förskolläraren från Västra Göteborg är även hen positivt inställd till inkluderande verksamhet och säger:

Jag gillar ju inte utanförskap och det ska inte vara en mindre grupp med bara barn i behov av särskilt stöd utan alla ska vara inblandade och allt går att lösa så länge man har kompetensen, utbildningen och verktygen för att kunna utföra det tycker jag. Men det här med att man ska ta bort någon från barngruppen, nej.

Förskollärare från Västra Hisingen beskriver att de idag arbetar med ett barn som är diagnostiserad med autism och att arbetslaget upplever att de inte har lyckats inkludera detta barn i gruppen och att de överlag har svårt att få kontakt med barnet i fråga. Vi frågar därför vidare vad förskolläraren har för inställning kring den inkluderande verksamheten och hen svarar då:

Jag tycker att det beror på barnet, individen, många av de här barnen är väldigt bra för gruppen och även för samhället. Men när det blir så att de inte är inkluderade, att ingen ser dem, framförallt vissa barn med autism. Då tycker jag inte att det är så bra faktiskt, för dem här barnen att vara i vår verksamhet med så många barn. Det finns avdelningar/förskolor som arbetar med barn med exempelvis autism som är kanon. Vi har haft barn som har varit hos oss men som sedan har flyttats dit och då ser både pedagoger och föräldrar en väldigt positiv förändring på barnet. Då är pedagogerna också speciellt utbildade för att arbeta med dessa barn.

Utifrån våra intervjuer kan vi se att förskolläraren med längst arbetserfarenhet samt rektorn har en annan syn på den inkluderande verksamheten jämfört med de förskollärarna med kortare arbetserfarenhet. De med mindre erfarenhet såg specialförskolor eller specialavdelningar som något exkluderande medan förskolläraren och rektorn med längst erfarenhet hade goda upplevelser kring specialförskolor. Vi diskuterade även detta med specialpedagogen som först var tveksam till specialundervisning. Hen kunde dock förstå att det behövs men har själv ingen erfarenhet kring barn som inte har kunnat ingå i den vanliga förskolan, detta trots att hen har arbetat som specialpedagog sedan 2002. Forskning visar att undervisningen påverkas när barngrupperna blir större och tid för varje enskilt barn minskar. Här uppstår ett dilemma då barn i behov av särskilt stöd kräver mer uppmärksamhet från personalen och resterande barngrupp riskerar att bli lidande (Sheridan och Williams, 2016). I och med detta kan man se att den inkluderande verksamheten i vissa fall kan leda till exkludering. Även Kinge (2017) är inne på samma spår och menar att barn som är i behov av särskilt stöd snarare kräver mindre grupper än en extra resurs, då dessa barn är känsliga för många sinnesintryck. Tidigare forskning visar även att föräldrar till barn med diagnoser har samma känsla som förskollärarna vi har intervjuat. Föräldrarna uttrycker att den inkluderande verksamhet i vissa fall inte lyckas bli inkluderande (Westman Andersson, 2017).

Personalens strävan att täcka upp resurser som inte finns

Personen vi intervjuat från Förskoleförvaltningen är noga med att poängtera att deras avdelning endast agerar som ett stöd och att det yttersta ansvaret ligger på förskolerektorer. Hen menar på att det är rektorerna som styr förvaltningens uppdrag. Förskoleförvaltningen förklarar att stödteamet i första hand ska handleda och stödja arbetslagen för att undvika individnivå och att "släcka bränder" som man ofta kallar det.

Vår intention och den viljan vi har framåt utifrån den barnsynen vi vill ska råda i staden är ju att så mycket som möjligt både pengar och kunskap ska ligga i kärnverksamhet. Våra specialpedagoger, psykologer och logopeder ska gå ut och stödja främst kring främjande och förebyggande insatser och inte så mycket på åtgärdande individinsatser.

Vi frågar personen vi intervjuat kring yttre faktorer som kan påverka arbetet kring barn i behov av särskilt stöd och återigen poängterar hen rektorns ansvar. Denna gång beskriver hen dock "rektorns klämda uppdrag" och med detta menar hen att rektorn har ett ansvar att både följa skollagen men att också hålla sin budget.

När Förskoleförvaltningen startades, för cirka ett och ett halvt år sedan, så ansåg de att det var väldigt viktigt att det blev en likvärdighet i stödet till de olika förskolorna i Göteborgs stad och med det menar man att det ska finnas rätt förutsättningar för pedagogerna att kunna ge barnen det de behöver och har rätt till. Hen säger:

Då var det oerhört viktigt att titta på att det blir just en likvärdighet i stödet. Att inte kanske fördela rätt av så, utan att titta på var behoven finns någonstans och fördela resurser därefter. Så det jobbade vi väldigt mycket med.

Förskolerektorn bekräftar det så kallade "klämda uppdraget" och beskriver svårigheten i att både följa skollag men att också försöka hålla sin budget. Hen poängterar också att hens uppdrag är att se till barnens bästa. Men att detta i vissa fall kan leda till att man går miljoner back i sin budget. Hen får då direktiv från sin chef som menar på att man måste omorganisera. Förskolerektorn beskriver då att i den bästa av världar så skulle Förskoleförvaltningen utgå från en helhet, att man kan ta resurser från de förskolor som har pengar över i sin budget för att försöka jämna ut och ge till de förskolor som ligger back:

Man blir begränsad kring resurser om man får avslag. Kraven har ju blivit väldigt stora, jag har exempelvis satt in extra personal för ett barn med tre diagnoser som har stora problem i den ordinarie verksamheten, men där har jag inget bidrag utan det betalar jag ur egen ficka.

Vi diskuterar extrainsatta resurser och hur den processen ser ut med specialpedagogen som beskriver att:

Tidigare var det så att man ansökte om att få extra medel, men så är det inte längre. Det är väldigt specifika krav för vad som krävs för att man ska få extra resurser från kommunen. Dessa är oftast kroppsliga funktionshinder. Fall utöver detta får man ta i från sin egen budget.

Förskollärare från Västra Hisingen blir den tredje som bekräftar svårigheten kring resursfördelning ute i praktiken och berättar om ett barn med diagnos som just nu är utan extra resurs. Hen säger att:

Ja tyvärr så har detta barn inget specifikt stöd just nu. Ibland några timmar så kommer det in extra personal, men i det stora hela så är barnet i den stora gruppen utan någon resurs. Tyvärr så får inte avdelningen det stödet som man behöver för att kunna jobba med detta barn eftersom det inte finns några pengar.

Vi har tidigare nämnt ramfaktorer och ett exempel på detta är resurser och hur de fördelas. Det har skett resursneddragningar i skolan, detta kunde motiveras genom att man inte kunde se någon skillnad kring resultat utifrån storleken på klasserna (Persson, 2019). Dock så visar forskning för förskolan det motsatta. Sheridan och Williams (2016) poängterar att det inte finns någon forskning som idag stöttar stora barngrupper. Stora barngrupper bidrar till att barnen inte kan utvecklas så långt som möjligt eftersom de inte kan få sina behov tillgodosedda eller utmanas i vardagen (Sheridan & Williams, 2016).

Förskoleförvaltningen beskriver att allt handlar om interna processer och hur de väljer att fördela sin budget. Deras mål är att skapa en stark kärnverksamhet och därav vill man lägga stor del av sin budget just där, detta bidrar till att potten för individen minskar. Förskolerektorn som vi intervjuar bekräftar den så kallade "vågskålen" och beskriver att det är väldigt svårt att få extra pengar just för individen. Förskolerektorn i detta fall hävdar att

budgeten inte räcker till medan förskolläraren beskriver att arbetslaget helt enkelt inte har kompetensen eller verktygen för att hjälpa detta barn på bästa sätt. Likt Ringarp och Nihlfors (2017) kan vi se ett dilemma kring formulerings- och realiseringsarenor, då förskolan är en realiseringsarena som ansvarar för genomförandet men man är samtidigt beroende av statliga medel från formuleringsarenan. Förvaltningen beskriver att de just nu genomgår ett skifte i och med omorganisationen, där man lägger stor vikt på att skapa en stark och bred kärnverksamhet och att man vill minska individärenden. Kan detta vara anledningen till att det är problematiskt att få bidrag för de individärenden som råder i staden idag?

Barn i behov av stöd och barn i behov av särskilt stöd

Förskoleförvaltningen förtydligar begreppet behov av särskilt stöd och menar att det finns en skillnad kring barn i behov av stöd och barn i behov av särskilt stöd:

Det finns väldigt tydliga kriterier i staden kring vilka barn som faktiskt kan klassas som ett barn i behov av särskilt stöd. Men med de sagt så betyder det inte att ett barn inte kan vara i behov av stöd, men då handlar det mer om utökad ledning och stimulans och särskilda anpassningar. Ett barn i behov av särskilt stöd kan man söka pengar för.

Rektorn vi intervjuar verkar ha samma syn på begreppet och beskriver också kriterier som ska uppfyllas för att få extra bidrag. Hen menar att för att få en betald resurs eller bidrag för ett barn så måste detta barn uppfylla vissa kriterier som resulterar i en diagnos. Vi ställer frågan om barnet måste ha en diagnos för att få en resurs var på hen svarar:

Ja, för att få ett bidrag eller en betald resurs. Men sen är det upp till mig som rektor om jag ändå anser att behovet är så stort, så sätter jag in en resurs från min egna ekonomi. Så det valet finns ju, men om du ska få bidrag så måste barnet ha fått en utredning samt diagnos.

Rektorn förtydligar att det inte bara handlar om att få in en resurs för barnet utan just att det är en person med en spetskompetens som kan tillgodose det behovet som barnet kräver.

Vi ber även specialpedagogen beskriva vad begreppet barn i behov av särskilt stöd betyder för hen, varpå hen svarar:

Stöd behöver ju alla barn, men behov av särskilt stöd det kan finnas väldigt många olika orsaker till det. Det är väldigt individuellt.

Förskollärare som arbetar i Centrum beskriver att arbetslaget idag inte har något barn som kräver en resurs men förskolläraren beskriver ändå att de har barn som behöver mer stöd i vissa situationer.

Man har alltid barn i gruppen som behöver stöd och det behöver inte alltid vara samma barn utan det kan vara från dag till dag. Vissa behöver vi stötta språkligt, andra att hantera konflikter men vi har inte något barn som vi behöver extra resurs för just nu.

Vi frågar förskolläraren vad särskilt stöd innebär för hen och hen svarar då att det är ett barn som behöver extra hjälp vid olika situationer och att stödet då är väldigt individuellt. Förskolläraren har själv inte varit med om att ett barn har utretts men beskriver att verksamheten hen arbetar i, så fokuserar man mindre på att sätta en diagnos och mer på pedagogisk stöttning men poängterar också att:

Jag kan förstå att man ibland behöver en utredning för att få verktyg såsom extra personal. Då kan det mer uppfattas som ett stressmoment mer än ett tomrum.

Förskolläraren i Västra Göteborg svarar på frågor angående barn i behov av särskilt stöd och beskriver att det finns barn i deras verksamhet som hen upplever behöver lite extra stöd, men att det mest handlar om att försöka få ett lugn i gruppen. Hen beskriver att de lägger mer vikt vid pedagogernas förhållningssätt än något specifikt barn. Dock så poängterar hen att det finns barn som inte får så mycket uppmärksamhet eller stöd och beskriver de som de osynliga barnen, hen säger:

De barnen som får mest fokus är de barnen som syns och hörs mest men vad gör vi med de som inte syns och hörs? Hur utvecklas dem och hur stöttar vi dem? Jag förstår föräldrar som då kommer och frågar varför dessa barn inte har någon större utveckling.

Förskollärare från Västra Hisingen beskriver även hen de tysta barnen vid frågor angående barn i behov av särskilt stöd:

Alla behöver stöd mer eller mindre. Sen finns det barn som man inte tänker är i behov av stöd på samma sätt, exempelvis de barnen som är tysta. De barnen behöver ju verkligen hjälp att utmanas, att våga säga vad de tycker och tänker och att våga uttrycka sina känslor.

Vi kan i vår intervju se att förskollärarna tolkar begreppet barn i behov av särskilt stöd annorlunda jämfört med Förvaltningen, förskolerektorn och specialpedagogen. När vi ställde frågan vad ett barn i behov av särskilt stöd betyder för dem, beskrev de ett barn som kräver extra stöttning eller en specifik utformning av miljön. Alla tre förskollärare beskriver att de arbetar på gruppnivå och menar att man fokuserar mer på det gemensamma förhållningssättet och hur man utformar miljön, snarare än att sätta diagnoser på individer. Förskolläraren i Centrum kallar det för pedagogisk stöttning, där ett barn kan behöva hjälp med en viss sak eller i en viss situation. Hen poängterar likt de två andra förskollärarna samt specialpedagogen att stödet är väldigt individuellt.

Sandberg och Ottosson (2010) beskriver just det som vi kan se är tydligt i våra intervjuer, att förskollärare identifierar ett barn som de anser är i behov av särskilt stöd och utifrån det man har identifierat ger man extra stöttning. Förskollärarna verkar inte ha samma syn på barn i behov av särskilt stöd som Förskoleförvaltningen beskriver, Förvaltningen ger en tydlig bild av att vissa barn kan identifieras som barn i behov av särskilt stöd och utifrån det kan rektorn ansöka om extra medel för det barnet. I vår intervju med rektorn bekräftar hen det som Förvaltningen lyft fram angående rektorns klämda uppdrag och beskriver att hen i nuläget har ett barn som är diagnostiserad med tre diagnoser men att barnet trots detta inte har fått någon extra resurs. Vi undrar då om kan detta vara anledningen till att begreppet barn i behov av särskilt stöd inte går att separera från barn i behov av stöd, eftersom det i praktiken inte är en självklarhet att man får extra bidrag om man är i behov av särskilt stöd. Som vi nämnt tidigare visar internationell forskning samma sak, att kriterierna för när ett barn får en resurs är oklara (European Agency for Development in Special Needs Education, 2010) Så vad blir egentligen skillnaden mellan de här två begreppen?

Att hantera långsamma och komplexa handledningsprocesser så effektivt som möjligt

För Förskoleförvaltningen handlar det systematiska kvalitetsarbetet om att följa upp och säkerställa kompetensen inom stödteamen. Hen beskriver att:

Vi chefer har ett ansvar att se till att de som arbetar inom barnhälsan, våra medarbetare, har rätt kompetens. Alltså att vi matchar deras kunskaper med det som behövs ute i verksamheterna. Om det finns ett behov i verksamheterna och det inte finns någon som har den kompetensen så behöver vi fortbilda vår personal. Man vill inte specialistutbilda särskilda personer inom vårt team, utan vill skapa en bas som är så bred som möjligt och att det finns en spetskompetens hos alla medarbetare.

Vi diskuterar även det systematiska kvalitetsarbetet med förskolerektorn som förklarar:

Min roll är att se till så att de systematiska processerna uppfylls och att de arbetar med det på enheterna utifrån läroplanen. Jag ska ju skapa en så bra fungerande organisation som möjligt.

Vi frågar vidare hur förskolerektorns team arbetar med specialpedagog. Hen säger att:

Vi jobbar på gruppnivå med något som heter barnhälsoteam. Innan var psykologer med på det men nu är det rektor, arbetslaget och specialpedagogen som sitter tillsammans i möten. Det är väldigt olika från team till team hur ofta det blir, men vi har lagt det två gånger per termin.

Specialpedagogen förklarar ett liknande scenario med kontinuerliga möten:

Vi har barnhälsomöten där vi träffas jag, logoped i bästa fall, rektor, psykolog och arbetslag. Vi träffas med jämna mellanrum och där arbetslaget får berätta om nuläget i gruppen och utifrån det kan det komma önskemål om insatser från specialpedagog. Eftersom det ibland kan vara ganska långt emellan när vi träffas så kan de höra av sig vid behov. Vi började med detta förra året så vi har testat oss fram lite men vi ses två gånger per termin och arbetslag.

Förskolläraren i Centrum förklarar också att de har en specialpedagog som kommer in en gång per termin. Då sitter de efteråt hela arbetslaget tillsammans med hen och gör en kartläggning över gruppen och tar upp dilemman, pratar allmänt om barnen eller om hur det fungerar. Hen säger:

Sen i anslutning till det så har vi även BHT (barnhälsoteam) där specialpedagog, rektor, en psykolog och en från varje arbetslag sitter ner och pratar om det behövs läggas till några extra stöd, få in mer resurser eller sådär. Så det är två gånger per år. Sen får vi ta kontakt med specialpedagog om vi behöver.

Förskolläraren i Västra Göteborg beskriver även hen en liknande situation:

Vi sitter i BHT-möten med specialpedagogen och chefen där vi går igenom barngruppen och hur situationen ser ut på avdelningen både för barnen och arbetslaget och vad vi kan göra och inte göra. Sen dyker hen upp när vi ringer.

Till sist tog vi upp frågan med förskolläraren från Västra Hisingen och fick där ett lite annorlunda svar:

Vi hade barnkonferenser där vi tidigare hade med en psykolog men det tyckte inte vi var så givande. Det gav inte oss så mycket i praktiken. Men när vi fick en specialpedagog att bolla med istället då förstod hen och det blev mer igenkännande. Hen förstod vad vi pratade om och vägledde oss i hur vi skulle arbeta praktiskt.

Gemensamt för alla vi intervjuat så har de nämnt systematiskt kvalitetsarbete på ett eller annat sätt. Förvaltningen nämner det genom att hen ansvarar för ett stödteam som finns till för att stötta arbetslagen ute i verksamheterna. Förvaltningens ansvar blir att se till att de som ingår i stödteamet har rätt kompetens och utbildning för det som arbetet kräver. Även rektorn nämner systematiskt kvalitetsarbete i form av BHT-möten. Hen poängterar dock vikten av innehållet i sådana möten och att man tar till vara på den handledning man får. Samt att man effektiviserar tiden genom att ta vid där man avslutade förra mötet. Detta för att inte upprepa det man tidigare kommit fram till, utan att man vill föra arbetet framåt. Rektorn har som ansvar att se till att stödteamet kommer ut till verksamheterna. I denna fråga kan vi se att det skiljer sig i de olika stadsdelarna, där en förskollärare nämner att de utöver BHT-möten, har ytterligare samtal med bara specialpedagogen för att kartlägga barngruppen och få handledning. De andra förskollärarna förklarar att de ringer specialpedagogen vid behov, men att de minst en gång per termin har BHT-möten. Gällande specialpedagogen ser det likadant ut för hens del, med BHT-möten två gånger per termin samt att förskollärarna kan kontakta hen vid behov. Eftersom hen är stationerad i samma hus som förskolan, så ger det möjlighet till ett närmare arbete.

När vi valde i vårt arbete att använda oss av intervjuer så var vi inställda på att få många svar kring systematiskt kvalitetsarbete. När vi har ställt frågan kring hur verksamheterna arbetar med barn i behov av särskilt stöd så har samtliga svarat att de arbetar med barnhälsoteam. Samtliga har också nämnt att specialpedagog ingår i dessa möten som ett stöd till arbetslagen. Utifrån den information vi har fått i våra intervjuer tolkar vi att det är barnhälsomöten som blir det systematiska kvalitetsarbetet kring barn i behov av särskilt stöd. Sandberg och Norling (2017) tar upp pedagoger som är i behov av särskilt stöd och menar att det måste finnas ett gemensamt språk för de som arbetar med dessa barn. Vi är eniga med Sandberg och Norling och menar att barnhälsomöten kan bli, beroende på hur man använder sig av det, ett systematiskt kvalitetsarbete. För att arbetslaget ska få ett gemensamt språk så bör man ha tid till att sitta ner tillsammans. Även Palla (2009) hävdar att det är en omöjlighet att arbeta målinriktat och utvecklande om det inte finns tid för planering, utvärdering och reflektion.

Slutdiskussion

Vi hade som tanke när vi började skriva detta arbete att ta reda på ifall förskollärare har tillräckligt med kunskap kring barn i behov av särskilt stöd. Vi ville också undersöka om förskollärarna hade fått någon form av fortbildning eller om de hade läst specialpedagogik i sin universitetsutbildning. Vi ville dessutom ta reda på vilka yttre faktorer som påverkar arbetet i praktiken och vilka samarbeten verksamheterna har med andra yrkeskategorier som exempelvis specialpedagoger.

Genom att skriva detta arbete så har vi fått reda på mycket information som vi tidigare inte hade kunskaper kring. Exempelvis så fick vi under vår intervju med Förskoleförvaltningen en annan syn på den omorganisation som har skett, där man lägger större fokus på kärnverksamhet än på individärenden. Med tanke på att Förvaltningen inte har funnits så länge så kan vi se att arbetet kring barn i behov av särskilt stöd är en pågående process, deras mål har inte hunnit bli till praktik än. När vi ser på arbetet kring barn i behov av särskilt stöd utifrån vårt teoretiska perspektiv systemteori, så ser vi att man i Göteborgs Stad inom förskoleverksamheten har gått från att se delar till att nu se en helhet. Med det menar vi att man har gått ifrån individärenden till att nu vilja stärka kärnverksamheten istället. Som vi kan se i två av våra intervjuer så råder det en frustration ute i verksamheterna då man inte får några extra medel för de barn som kräver det för att få en positiv vardag i den inkluderande barngruppen. Den pågående processen gör att vi just nu kan se att det råder en diskrepans mellan formulerings- och realiseringsarenan. I det systemteoretiska perspektivet vill man hitta lösningar och skapa förändring, vilket vi kan se att Förvaltningen har som mål att göra. Våra intervjuer visar att den stärkande kärnverksamheten har fått positiva utslag i de flesta fallen men att det fortfarande finns specifika fall som just nu kräver extra resurser.

Vårt mål med att intervjua personer från olika områden var att se om det fanns någon skillnad först och främst kring arbetet med barn i behov av särskilt stöd men också kring hur man fördelar resurser. I våra intervjuer med förskollärarna ser vi ingen större skillnad oavsett område, alla verkar ha liknande arbetssätt. Den enda skillnaden kan vara att man har kommit olika långt. Även här får vi information som vi inte tidigare hade kunskap om, i vår intervju med Förskoleförvaltningen informerar hen oss om den nya resursfördelningsmodellen som går ut på att man ville ha en likvärdighet i stödet. Detta ville man göra genom att se vart behoven fanns. Dock i samtal med rektorn så ser vi att förvaltningens mål har fått motsatt effekt hos den rektorn som vi intervjuar. Rektorn beskriver att hen arbetar i en stadsdel men i olika områden, dessa områden har olika socioekonomiska förutsättningar. Det området som anses ha låg ekonomisk status har fått mer pengar att röra sig med jämfört med det området som anses ha hög ekonomisk status. Detta medför enligt rektorn en problematik då hen menar att behovet är större i området med hög ekonomisk status.

Huvudsyftet med vårt arbete var att ta reda på om kompetensen kring specialpedagogik är tillräcklig för att arbeta med barn i behov av särskilt stöd. Anledningen till att vi ville ta reda på detta var för att vi själva kände en brist i vår kunskap, det blev därför viktigt för oss att se om förskollärarna vi intervjuade har samma känsla. När vi nu går igenom våra resultat kan vi se tydligt att de förskollärarna vi intervjuat känner en brist i kunskapen kring specialpedagogik men att det finns en god vilja att arbeta med dessa barn. Även de andra yrkeskategorierna vi har intervjuat har instämt, där de också beskriver en förståelse för att förskollärarna har den känslan. Man nämner även att om man hade kunnat påverka utbildningen så hade man gärna sett att det hade funnits fler kurser som behandlar ämnet specialpedagogik. Vi ville också se om inställning och kunskap påverkade varandra men har

genom våra intervjuer kunnat se att inställningen är positiv. Alla är eniga om att föra arbetet med barn i behov av särskilt stöd framåt och det blir därmed inte förskollärarnas inställning som påverkar arbetet utan snarare yttre faktorer.

I vår utbildning så lägger man stor fokus på den inkluderande verksamheten, men vi har under våra intervjuer samt genom egna erfarenheter kunnat se även positiva aspekter med specialundervisning. Vi kan genom våra intervjuer se att den inkluderande verksamheten i vissa fall blir exkluderande, då en av förskollärarna beskriver ett barn som har svårt att inkluderas då förskollärarnas kunskap inte räcker till för att arbeta med detta barn. Vi ville också undersöka vilka kriterier som behöver uppnås för att få extra resurser för ett barn i behov av särskilt stöd och vi har delvis fått svar på det genom våra intervjuer. Förskoleförvaltningen menade på att det är interna processer som avgör och det är rektorens ansvar att ansöka om extra medel för ett barn som de anser är i behov av det. Dock så står det fortfarande inte klart för oss vilka behov det är som uppnår kraven, då vi i intervju med rektorn får se exempel på ett barn med tre diagnoser som fortfarande inte fått tillgång till extra resurs. Även en av förskollärarna beskriver ett barn med autism som har stora svårigheter i den stora barngruppen, som inte heller har fått någon resurs.

Vi har tidigare nämnt att Läroplanen för förskolan (2018) fastställer att verksamheten ska uppmärksamma barn som är i behov av särskilt stöd. Barn som är i tillfälligt eller varaktigt behov av extra stöd ska få detta skapat utifrån deras egna behov och förutsättningar. För att kunna ge barnen denna möjlighet så menar vi att det är en förutsättning att förskollärare använder sig av vetenskap och beprövad erfarenhet (Eriksson Barajas m.fl., 2013). För att förtydliga så menar vi att det måste finnas en vetenskaplig grund som förskollärarna känner till och som de tillsammans kan värdera, för att slutligen se hur man kan föra in denna kunskap i det praktiska arbetet.

I enlighet med Eriksson Barajas m.fl. (2013) så anser vi att det finns en problematik i en evidensbaserad pedagogik där man applicerar en specifik forskning på alla förskolor vilket vi inte anser är optimalt eftersom alla förskolor ser olika ut. Även Palla (2009) tar upp svårigheten med att konstruera verksamheter så att de ser likadana ut eftersom styrdokument idag kan tolkas på olika sätt. Dock så är hon tydlig med att alla de olika yrkesgrupperna är viktiga att få med, hon tar upp barnskötare, förskollärare och specialpedagoger och menar på att alla måste mötas för att nå bästa möjliga resultat. Vi hävdar att om den inkluderande verksamheten med stora barngrupper ska fungera, så krävs det att det finns tid för arbetslagen att systematiskt diskutera och reflektera. I slutändan är det barnens bästa vi är ute efter och för att ge barnen förutsättningar för utveckling och lärande så måste arbetslagen få tid att reflektera för att till slut nå en gemensam kompetens. Vi hänvisar i detta fall till Johansson (2011) som trycker på vikten av gemensamma strategier och förhållningssätt, för att nå detta så menar hon att pedagogerna måste erbjudas gemensam tid.

Skolan ska ge alla barn en likvärdig utbildning, samtidigt ska utbildningen anpassas till barns individuella förutsättningar. Detta blir inte helt oväntat en komplex situation för förskollärarna att arbeta i. Dilemmat som uppstår blir att skollag, förordningar och läroplan benämner samhällets intentioner och ambitioner med skolan men säger ingenting om hur intentionerna ska realiseras ute i verksamheterna (Persson, 2019). Man kan säga att specialpedagogerna har fått rollen att minska gapet mellan teori och praktik dock så finns det mycket arbete kvar att göra.

Resultatet av vårt empiriska arbete visar liknande resultat som Persson beskriver i sin bok om specialpedagogisk kunskap. Persson (2019) poängterar att den inkluderande verksamheten ska ses ur ett relationellt perspektiv där långsiktiga lösningar ska genomsyra förskolan. Som vi tidigare har nämnt är detta en pågående process som genomförs i förskolorna i Göteborg i dag. En sådan förändring tar tid och det ska bli intressant att se vad den inkluderande verksamheten får för genomslag framöver.

Referenslista

- Ahlberg, A. (2013). *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik- att bygga broar*. Stockholm: Liber.
- Akalin, S., Demir, S., Sucuoglu, B., Bakkaloglu, H. & Iscen, F. (2014). The Needs of Inclusive Preschool Teachers about Inclusive Practices. *Eurasian Journal of Educational Research*, 54, 39–60.
- Almqvist, L. (2017). Engagemang- en väg till lärande och hälsa. I A. Sandberg (Red.), *Med sikte på förskolan- barn i behov av särskilt stöd*. (s. 231–248). Lund: Studentlitteratur.
- Björck- Åkesson, E. (2014). Specialpedagogik i förskolan. I A. Sandberg (Red.), *Med sikte på förskolan- barn i behov av stöd*. (s. 23–41). Lund: Studentlitteratur.
- Bjørndal, C.R.P. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Engdahl, I. & Ärlemalm Hagsér, E. (2015). Barnet. I I. Engdahl & E. Ärlemalm- Hagsér (Red.), *Att bli förskollärare- mångfacetterad komplexitet*. (s. 110–127). Stockholm: Liber.
- Eriksson, A. (2014). Barns delaktighet i förskolan. I A. Sandberg (Red.), *Med sikte på förskolan- barn i behov av stöd* (s. 215–230). Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga texter*. (1. utg.) Stockholm: Natur & Kultur.
- European Agency for Development in Special Needs Education. (2010). *Tidiga insatser för barn i behov av stöd – Framsteg och utveckling 2005–2010*, Odense, Danmark: European Agency for Development in Special Needs Education.
- Förskoleförvaltningen. (2018). Resursfördelningen. Hämtad 2019-11-29 från: https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-o-politik/kommunens-organisation/forvaltningar/forvaltningar/forskoleforvaltningen/resursfordelning-forskola!/ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfljo8ziTYzcDQy9TAy9_cMCXQwCTXy9jY0CnIwtzAz0wwkpiAJKG-AAjgb6BbmhigDB72nJ/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/
- Göteborgs Universitet. (2019). *Specialpedagogprogrammet*. Hämtad 2019-11-13 från: https://utbildning.gu.se/program/program_detalj?programid=L2SPP
- Johansson, E. (2011). *Möten för lärande- pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Johansson, T. (2012). *Den lärande människan- utveckling lärande socialisation*. Stockholm: Liber.
- Kinge, E. (2017). Bokstavs barnen. I A. Sandberg (Red.), *Med sikte på förskolan- barn i behov av särskilt stöd* (s. 103–122). Lund: Studentlitteratur.

- Klang, N. (2017). Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. I A. Sandberg (Red.), *Med sikte på förskolan- barn i behov av särskilt stöd* (s. 287–302). Lund: Studentlitteratur.
- Lundgren, U. (2014). Läroplansteori och didaktik- framväxten av två centrala områden. I U.P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red.), *Lärande skola bildning- Grundbok för lärare* (s. 139–222). Stockholm: Natur & Kultur.
- Lundqvist, J. (2016). *Educational pathways and transitions in the early school years: Special educational needs, support provisions and inclusive education*. Stockholm: Department of Special Education, Stockholm University.
- Löfdahl, A. (2014). God forskningssed- regelverk och etiska förhållningssätt. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson & K. Franzén (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. (s.32–44). Stockholm: Liber.
- Nilholm, C. (2012). *Barn och elever i svårigheter- en pedagogisk utmaning*. Lund: Studentlitteratur.
- Ottosson, L. (2017). Samverkan mellan föräldrar, förskollärare och andra professionella. I A. Sandberg (Red.), *Med sikte på förskolan- barn i behov av särskilt stöd* (s. 269–286). Lund: Studentlitteratur.
- Palla, L (2009). *En förskola för alla: Tre artiklar om förskola och (special)pedagogik* (Specialpedagogiska rapporter och notiser från Högskolan Kristianstad, 3). Kristianstad: Kunskapsgruppen för specialpedagogik, Sektionen för lärarutbildning, Högskolan Kristianstad.
- Persson, B. (2019). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber.
- Ringarp, J. & Nihlfors, E. (2017). *Styrning och ledning av svensk förskola och skola: en introduktion*. (Första upplagan). Malmö: Gleerups.
- Sandberg, A. & Norling, M. (2017). Pedagogiskt stöd och pedagogiska metoder. I A. Sandberg (Red.), *Med sikte på förskolan- barn i behov av särskilt stöd* (s. 45–62). Lund: Studentlitteratur.
- Sandberg, A. & Ottosson, L. (2010). Pre-school teachers', other professionals', and parental concerns on cooperation in pre-school - all around children in need of special support: The Swedish perspective. *International Journal of Inclusive Education*, 14(8), 741–754.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Sheridan, S. & Williams, P. (2016). Rapport 433 2016 *Barngruppens storlek i förskolan- en kartläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk och socialpsykologisk forskning*.
- Skolinspektionen. (2017). *Förskolans arbete med barn i behov av särskilt stöd*. Rapport. Hämtad från: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitetsgranskningar/2017/forskolans-arbete-med-barn-i-behov-av-sarskilt-stod/forskolans-arbete-med-barn-i-behov-av-sarskilt-stod-2017.pdf>

- Skolverket. (2017). *Allmänna råd om måloppfyllelse i förskolan*. Stockholm: Skolverket. Hämtad från: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3749>
- Skolverket. (2013). *Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. Stockholm: Skolverket. Hämtad från: <https://www.skolverket.se/getFile?file=3299>
- Skolverket. (2016). *Barngruppers storlek i förskolan- En kartläggning av aktuell pedagogisk, utvecklingspsykologisk och socialpsykologisk forskning*. Stockholm: Skolverket. Hämtad från: <https://www.skolverket.se/publikationer?id=3584>
- Skolverket. (2018). *Läroplanen för förskolan. Lpfö 98 (Rev. 2018)*. Stockholm: Skolverket. Hämtad från: <https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>
- UNICEF Sverige. (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.
- Westman Andersson, G., Miniscalco, C. & Gillberg, N. (2017). A 6-year follow-up of children assessed for suspected autism spectrum disorder: parents' experiences of society's support. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*. 13, 1783-1796 . Hämtad från: <https://www.dovepress.com/a-6-year-follow-up-of-children-assessed-for-suspected-autism-spectrum--peer-reviewed-fulltext-article-NDT>
- Öquist, O. (2018). *Systemteori i praktiken: konsten att lösa problem och nå resultat*. (4. utg). Stockholm: Gothia Fortbildning.

Bilagor

Bilaga 1-Intervjufrågor till Förskoleförvaltningen Göteborgs Stad

- Vad ingår i ditt arbetsuppdrag?
- Hur länge har du arbetat inom yrket och vad har du för bakgrund?
- Vad har Förskoleförvaltningen för uppdrag och skyldigheter när det gäller specialpedagogiska insatser ute i verksamheter?
- Hur ser ni på arbetet med specialpedagoger på organisations-, grupp- och individnivå?
- Vad har ni för insyn gällande kommunikationen mellan förskolor och specialpedagoger? och i så fall när upplever ni att förskolor hör av sig för en specialpedagogs hjälp?
- Upplever ni att förskolor har ett systematiskt kvalitetsarbete kring barn i behov av särskilt stöd/specialpedagogiska insatser?
- Hur fördelas resurser ut i Göteborg Stad gällande specialpedagoger, extrainsatta resurser till specifika avdelningar?
- Anser du att förskollärare har tillräckligt med kompetens för att arbeta med barn i behov av särskilt stöd, utöver den hjälpen de får från specialpedagoger?

Bilaga 2-Intervjufrågor till förskolerektor

- Vad har du för utbildning inom yrket?
- Hur länge har du arbetat inom yrket?
- Vad innebär ditt arbete?
- Hur arbetar ditt team med specialpedagog? Finns det några speciella kriterier som behöver uppfyllas?
- Erbjuder ni era pedagoger fortbildning?
- Finns det några yttre ramfaktorer som påverkar ditt arbete/ dina beslut?
- Vad tycker du om inkluderande/ integrerande verksamhet?
- Vad betyder särskilt stöd för dig?

Bilaga 3-Intervjufrågor till specialpedagog

- Vad har du för utbildning inom yrket?
- Hur länge har du arbetat inom yrket?
- Vad innebär ditt arbete?
- Hur skiljer sig olika uppdrag som specialpedagog? Arbete på en förskola eller olika enheter?
- Samarbetar du något med förskolor? Hur ser det samarbetet ut i så fall? Arbete på organisations-, grupp eller individnivå?
- Hur ser du att ert samarbete skulle kunna förbättras?
- Har du arbetat i någon annan stadsdel och hur arbetade ni där?
- Kontaktas ni ofta av förskollärare/ avdelningar?
- Vad tycker du om inkluderande/ integrerade verksamhet?
- Vad betyder särskilt stöd för dig?

Bilaga 4 - Intervjufrågor till förskollärare

- Vad har du för utbildning inom yrket?
- Hur länge har du arbetat inom yrket?
- Under den tiden du har arbetat har du fått någon fortbildning?
- Ingick det någon kurs om specialpedagogik i din utbildning? Och i så fall hur omfattande?
- Känner du att kunskapen om specialpedagogik som du har fått från utbildningen är tillräcklig för att kunna praktisera?
- Har ni i ert arbetslag någon kontakt med specialpedagoger idag? Om ja, hur då?
- Hur ser era möten med specialpedagogen ut?
- Har ni något barn i verksamheten idag som du anser är i behov av särskilt stöd? Om ja, hur ser stödet ut?
- Vad tycker du om inkluderande/ integrerande verksamheten?
- Har du arbetat i någon annan stadsdel och hur arbetade ni där?
- Vad betyder särskilt stöd för dig?
- Har ni något barn just nu som är i behov av särskilt stöd?